

BISERICA ARMEANĂ

În perioada comunistă, comunitatea armeană din România s-a împușinat. Dacă în 1956 existau 5 600 de armeni, concentrați mai ales la București și Constanța, în 1983 numărul lor scăzuse la 4 000, iar în 1992 la 1 957. Din punct de vedere religios, comunitatea era împărțită în două. Credincioșii armeni din Transilvania, care aparțineau Bisericii Armeano-Catolice, făceau parte din Episcopia Romano-Catolică de Alba Iulia, recunoscându-l pe Papă drept conducător suprem. Cei din restul țării erau membri ai Bisericii Armeano-Gregoriene și aparțineau din punct de vedere dogmatic și canonic de Patriarhul (*catolicos*-ul) din Ecimiadzin (Armenia). Biserica Armeano-Gregoriană era autonomă din punct de vedere administrativ, având mai întâi rangul de episcopie, apoi de arhiepiscopie, cu sediul la București. În 1956, în România existau 17 biserici armene, însă nu toate dispuneau de preoți proprii. În 1983, în cuprinsul Episcopiei Armene existau 12 parohii, 23 de lăcașe de cult, dintre care 14 biserici, 6 capele de cimitir, o catedrală și două biserici mănăstirești, deservite de un episcop, patru preoți, doi diaconi și trei cântăreți. În aceeași perioadă, Biserica Armeano-Catolică avea lăcașe de cult în patru localități din Transilvania.

Sub regimul comunist, Biserica Armeano-Gregoriană a funcționat conform Statutului aprobat de Prezidiul MAN, prin Decizia nr. 543/1949, fiind subvenționată de stat în ceea ce privește salarizarea preoților, renovarea bisericilor și alte cheltuieli aferente funcționării cultului.

Potrivit rapoartelor Securității din anii 1950, clerul și credincioșii armeni erau „în general apropiați regimului”, „din perspectiva securității statului” neexistând „niciodată acțiuni dăunătoare” care să fi fost desfășurate de vreun reprezentant al **B.A.** Spre deosebire de alte comunități, comunitatea armeană nu era considerată ca reprezentând un pericol pentru Securitate, după cum o demonstrează numărul relativ mic și importanța redusă a materialelor privind această minoritate aflate în Arhiva CNSAS.

Cu toate acestea, din rândurile **B.A.** se remarcă preotul Papken Keropian (Keropeian), ca victimă a represiunii comuniste. Fost preot paroh în Focșani și Bălți, Keropian era, în momentul arestării, paroh al Bisericii armenesti din Constanța și a fost caterisit din cauza arestării și condamnării la 7 ani de închisoare pentru că a ajutat un credincios armean să fugă în Turcia și pentru „deținerea de monede de aur”. Papken Keropian a trecut prin închisorile de la Aiud, unde a stat în aceeași celulă cu Ion Diaconescu, și Gherla, unde se afla în 1950, repartizat în camera 104, de la etajul III. Keropian este descris ca un „erou al masacrului spiritual și fizic” al reeducării, „unul din cei mai batjocoriți deținuți din Gherla”, „una din cele mai mari victime” ale torturilor. Conform martorilor oculari, el a fost chinuit cu deosebit sadism de către Mihai Livinschi, Cornel Popovici, Ion Stoian și Dumitru Ungureanu, în cazul său „tentativa de dezumanizare depășind limitele suportabilului”. Dincolo de torturile fizice la care a fost supus, în urma cărora, la începutul lui 1951, conform lui Cornel Popovici, „a rămas foarte desfigurată și distrus”, i-au fost batjocorite credința și familia. Cu toate acestea, părintele Keropian și-a păstrat verticalitatea morală, nedevenind la rândul său un schingiuitor al colegilor de detenție. În momentul în care a fost chemat ca martor al acuzării în procesul intentat în 1954 reeducatorilor de la Pitești și Gherla, Papken Keropeian și-a păstrat atitudinea demnă, „persiflând intențiile comuniștilor de a arunca vina pe legionari”. A fost eliberat în 1955. Fiind grav bolnav de TBC, boală contractată în închisoare, și-a petrecut ultimii ani din viață internat în spitalul de la Cernica. A decedat în 1961, fiind înmormântat în București.

În timpul regimului Ceaușescu, **B.A.** a avut de suferit, ca și celelalte culte din România, de pe urma numeroaselor demolări de lăcașe de cult, făcute sub pretextul sistematizării și îndepărtării clădirilor periculoase sau care nu ar mai fi putut fi reparate, avariate de cutremurul din 1977. Astfel, Biserica armenescă din Bacău, afectată de cutremur, a fost demolată. Terenul ei a fost apoi vândut, parohia armeană din acest oraș fiind astfel desființată.

Sub pretextul sistematizării, s-a dorit și demolarea Bisericii armenesti din Galați, însă la intervențiile Arhiepiscopului Bisericii Armene din România, Dirayr Mardichian, biserica a fost salvată, prin plasarea ei între blocurile unui nou cartier muncitoresc.

Sursa: Ana-Maria Rădulescu, „Biserica Armeană”, în Octavian Roske (coord.), *România 1945-1989. Enciclopedia regimului comunist. Represiunea*, vol. 1, A-E, Editura Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2011, pp. 184-186